

Finalitatea Europei

Title: The finality of Europe

Abstract: Which is the finality of Europe ? It will be a federal structure of the Union? How it will expand? Is The European Union a Christian club? Which are the relations between EU and the other great world powers? To these questions Nicolae Paun, C.A. Paun, G. Ciceo and R. Albu-Comanescu gives us some answers in the book "The finality of Europe" which was published by the Foundation for European Studies from Cluj-Napoca in 2005. "The finality of Europe" examines the debate concerning the future of the European Union, the changes that followed the Nice Conference in 2000, and the issues of potential confederalization or federalization of the European Union.

Keywords: "The finality of Europe"¹, European Union, the future of the European Union, the Nice Conference

Uniunea Europeană constituie un proiect economic, politic, social și cultural extrem de complex. Dacă în decursul istoriei bătrânul continent a cunoscut diverse încercări de unificare, de cele mai multe ori cu ajutorul armelor, astăzi ne găsim într-o Europă unită modernă *"născută în 1945 și supusă unui vis și unor proiecte centenare de unitate continentală, marcată de nume precum Pierre Dubois, Dante, Henri IV și Sully, Voltaire, Hugo, Coudennove-Kalergi și Briand..."* (p. 20). Nu putem să nu remarcăm că momentele determinante pentru istoria Europei, cum ar fi respingerea perșilor de către greci la Salamina (480 î. Hr.), iar mai apoi extinderea Imperiului Roman până în Galia, Africa și Egipt au creat ideea că Europa nu poate fi supusă de un popor asitic, ci mai degrabă ea are menirea de a-i cuceri pe alții. Încreștinarea Europei a dat o nouă dimensiune unității europene promovând ideea că *"în Hristos nu mai este iudeu, nici elin, nici rob, nici liber, nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus"* (Epistola către Galateni, III, 26-28), Ierusalimul, Atena și Roma deveneau o nouă cetate, unică și ecumenică. Intrarea lui Alaric în Roma și invaziile ulterioare ale popoarelor migratoare schimbat vechiile orânduiri politice cu altele noi. Anul 1492 a însemnat pentru Europa deschiderea orizontului către o "economie globală" și orientarea centrului de interes din Orient dincolo de Atlantic. Reforma lui Luther a atras atenția Europei asupra riscurilor pe care le presupune polarizarea religioasă în jurul unui singur om (Papa) determinând totodată și un lung sir de războaie religioase între catolici și protestanți care se mai resimt și astăzi. În 1795, I. Kant scria *"Spre pacea eternă"* un proiect filosofic ce prevedea necesitatea republicanismului și întemeierea dreptului internațional pe un "federalism al statelor libere". "Primăvara poparelor" din 1848 a creat premisele afirmării națiunilor din centrul și estul Europei. Revoluția rusă și cele două războaie mondiale au marcat definitiv istoria recentă a continentului. Conferința de la Yalta din februarie 1945 și

¹ N. Păun, C.A. Păun, G. Ciceo, R. Albu-Comănescu, *Finalitatea Europei, considerații asupra proiectului instituțional și politic al Uniunii Europene*, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2005.

mai apoi Tratatul de la Roma din 1957 încep să cristalizeze viitoarea construcție europeană.

Care este finalitatea Europei ? Vom avea o structură federală a Uniunii ? Cât se va extinde ? Este Uniunea Europeană un club creștin ? Cum se raportează Uniunea Europeană la celelalte mari puteri ale lumii ? La aceste întrebări încearcă să răspundă universitarii clujeni N. Păun, C.A. Păun, G. Ciceo, R. Albu-Comănescu în volumul *“Finalitatea Europei”* apărut la editura Fundației pentru Studii Europene din Cluj-Napoca în 2005. Această carte se adaugă altor studii realizate de universitari clujeni: Andrei Marga *“Filosofia unificării europene”*, editura Efes, Cluj-Napoca, 2003, și Nicolae Păun, Adrian-Ciprian Păun, Georgiana Ciceo, *“Europa Unită. Europa noastră”*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-napoca, 2003.

“Finalitatea Europei” analizează dezbaterele ce privesc viitorul Uniunii Europene, transformările ce au urmat Conferinței de la Nisa din anul 2000, precum și problematica confederalismului sau potențialei federalizări a Uniunii Europene. Cartea cuprinde trei părți: *“Uniunea Europeană în secolul XXI”*, *“Teoriile integrării europene”* și *“Uniunea Europeană pe scena relațiilor internaționale.”* Prima parte, care conține cinci capitole, începe cu o introducere generoasă dedicată realizării proiectului european văzut și ca o *“emanație culturală”*, ca *“marea expresie a visului milenar care mângâie Europa încă din Evul mediu: unitatea, unitatea ca încoronare a Istoriei și a maturității politice a peste 30 de națiuni. Proiectul european are la bază căutarea dramatică, duală, dialectică și spiralat ascendentă a istoriei europene, de departe cea mai tumultuoasă și mai de anvergură dintre istoriile tuturor spațiilor continentale... Dincolo de optimismul învingătorilor și de euroscepticismul cel mai feroce, aventura europeană rămâne un experiment istoric unic la nivel universal; tot Europa este forța creatoare, expresie a unei soluții culturale și model civilizațional. De aici derivă efortul de interpretare în primul rând culturală a Europei; de aici necesitatea de a fi mai mult decât un amestec de instituții. Adoratorilor de formule istorice li se poate oferi una nouă: marea revoluție europeană, care nu este alta decât unificarea Europei.”* (p. 20). Capitolul al doilea este rezervat transformărilor generate de Conferința de la Nisa, trebuie menționat aici că statele candidate nu vor fi considerate țări de mână a doua ci vor avea putere de decizie efectivă și își vor ocupa locul în noua arhitectură europeană. Ecologiștii europeni au fost criticii vehemenți ai Tratatului de la Nisa considerând că a fost *“sacrificată democrația pentru satisfacerea intereselor naționale”* (p. 78) și au acuzat lipsa de viziune asupra viitorului Europei. Capitolele 3-5 ale primei părți aduc o contribuție valoroasă despre noua dimensiune comunitară analizând instituțiile europene, procedurile de vot, grupurile politice și constituția europeană. Aceasta din urmă este văzută ca o expresie a democrației și a comunității unite a națiunilor din Europa deși *“terminologia federală părănd a fi favorita noului val de concepere a viitorului Uniunii, avem atunci atunci de a face cu o uniune federală, nu cu un stat federal; orice țară se poate retrage din UE – ceea ce este exclus într-un stat federal. Aceasta nu e câștigul suveranității naționale în opoziție cu supranaționalul, ci e*

probabil un semn al primului pas către acel suplu federalism menționat mai sus, prima aparență a faptului că Uniunea Europeană a devenit suficient de matură pentru a crea democrația.” (p. 174).

Partea a doua (cap. 6-10) este rezervată prezentării și analizei teoriilor ce privesc integrarea europeană. Remarcăm modelul federal și modelul funcționalist al lui Mitrany care pleacă de la ipoteza că “unele nevoi depășesc frontierele statului” (p. 217), iar bunăstarea publică și nevoile umane nu pot fi satisfăcute de un stat național. La urma urmei nevoile oamenilor se schimbă și astfel “*forma finală pe care o va lua în final procesul de integrare va trebui să fie flexibilă. Determinarea în prealabil de o manieră rigidă a produsului instituțional nu poate avea, din punctul de vedere al reprezentanților acestui curent de gândire decât efecte dezastruoase.*” (p. 219). Mai trebuie remarcate și modelul neofuncționalist al lui Haas dar și poziția lui Jean Monet în cadrul dialecticii federalist-funcționaliste.

Partea a treia și ultima cuprinde patru capitole care descriu raporturile Uniunii Europene în spațiul internațional: “Reprezentarea externă a intereselor UE – între suveranitate națională și acțiune instituțională”, “Politicele Uniunii Europene, relevante pentru prezența sa pe scena relațiilor internaționale”, “Politica externă și de securitate comună (PESC)” și “Relațiile externe ale Uniunii Europene”. Ultimul capitol descrie într-o manieră interesantă relațiile Uniunii Europene cu Statele Unite ale Americii: “*America s-a născut din bogăția de idei a iluminismului european marcat de concepte ca rațiune, drepturile omului, libertate, egalitate, democrație. Fără îndoială ele au format o prețioasă sursă de inspirație pentru visul american, astfel încât construcția Americii din idealurile lumii vechi a dat naștere unei lumi noi. În plus, europenii au furnizat americanilor și fundamentele practice pentru construcția pe care o ridicau : sistemul juridic și administrativ, obiceiurile, religia. Astfel, americanii au considerat întotdeauna Europa drept continentul pe care se află rădăcinile lor și fără de care identitatea lor nu ar putea fi complet definită. La rândul său, America, ca țară a tuturor posibilităților a ofeit europenilor un model de societate extrem de dinamică, stabilă, deschisă, în care originea și diferențele de clasă nu sunt importante, un ideal pentru generații întregi de europeni.*” (p. 345-346). În ceea ce privește relația cu Rusia trebuie spus că deși există discrepanțe economice și militare destul de mari, totuși s-au creat premise pentru o cooperare montară, economică, în domeniul energiei și infrastructurii după summit-ul Rusia UE de la Moscova din mai 2001. În ceea ce privește raportul cu țările asiatice, autorii susțin că Uniunea Europeană are relații mult mai bune cu China decât cu Japonia. Argentina și Brazilia dezvoltă și ele bune relații cu UE la fel și Africa de Sud. Există și unele limite: “*Uniunea Europeană însă nu este un stat, nu are deci un teritoriu național pe care să îl apere, nu are interese naționale politice, economice, culturale, sociale pe care să le promoveze (interesele pe care Uniunea Europeană le promovează reprezintă în fapt cel mai mic numitor comun al intereselor țărilor membre), trebuie să evolueze pe o scenă politică internațională dominată în mod tradițional de state, organizată și reglementată de acestea pentru a*

corespunde propriile interese. Uniunea Europeană însăși susține în politica sa europeană crearea unor grupări regionale puternice care să îi poată servi drept interlocutor..." (p. 386). Uniunea Europeană poate să devină o paradigmă arhitecturală politică, economică, socială și culturală, în acest sens ne putem uita la OPEC, CSI, CEFTA, NAFTA, AELS, ASEAN sau proiectul inițiat de Ytzhak Rabin al Pieței Comune a Orientului Mijlociu în 1991 care ar fi trebuit să reunească Turcia, Israel, Egipt, Iordania, Libanul și chiar Siria. Autorii concluzionează că: *"guvernarea colectivă, integratoare de interese multiple – ale națiunilor, ale regiunilor, ale sferelor sociale și politice, de la simplu cetățean la mediile de afaceri – căutând expres buna guvernare și oferind progres și stabilitate, acestea sunt marile atuu-uri, de principiu și de fapt, prin care Uniunea Europeană se impune pe scena mondială, atât ca experiment politic fără precedent, cât și ca etapă incontestabil evolutivă în reconfigurarea ordinii mondiale, a întregului set de relații globale ca formă și fond"* (p. 391-392).

Daniel BÎLBĂ